

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پردیس دانشگاهی  
گروه مدیریت MBA  
گرایش مالی

مطالعه تطبیقی عملکرد مالی قراردادهای اجاره سفری و  
اجاره زمانی کشتی‌ها در شرکت‌های کشتیرانی ایرانی

از:

حامد غفوری

استاد راهنما:

دکتر محمدحسن قلی‌زاده

استاد مشاور:

دکتر اسماعیل رمضانپور

بهمن ۱۳۹۳

تقدیم ہے:

پدم به استوری کو

مادرم به زلالی چشمه

همسر به مهربانی باران

خولهران به طراوت شبنم

وہمہ کیانی کے لحظہ ای بعد انسانی و وجدانی خود را

فراموش نمی کنند

باسپاس فرلوات:

لر استاد رهنمای لر جمندم جناب آقای دکتر محمد حسن قلینزلد  
ک بار رهنمایی های بی دریغ و هم، جانب شان مراد بر انجام رساندن این  
پروژ و نوشتن پایان نام، مساعدت فرمودند.

لر استاد محترم مشاور جناب آقای دکتر اسماعیل رمضانپور  
ک با توصیه ها و نظرات لر شمنم خویش در تکمیل این پایان نام نقش  
موثری داشتند.

## فهرست مطالب

### فصل اول : کلیات تحقیق

|    |                                                   |
|----|---------------------------------------------------|
| ۲  | ..... (۱-۱) مقدمه                                 |
| ۳  | ..... (۲-۱) بیان مساله                            |
| ۴  | ..... (۳-۱) ضرورت انجام تحقیق                     |
| ۶  | ..... (۴-۱) اهداف تحقیق                           |
| ۷  | ..... (۵-۱) فرضیات تحقیق                          |
| ۷  | ..... (۶-۱) قلمرو تحقیق                           |
| ۸  | ..... (۷-۱) تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای پژوهش |
| ۱۰ | ..... (۸-۱) خلاصه فصل                             |

### فصل دوم : مبانی نظری تحقیق

|    |                                               |
|----|-----------------------------------------------|
| ۱۲ | ..... (۱-۲) مقدمه                             |
|    | <b>بخش اول: حمل و نقل</b>                     |
| ۱۴ | ..... (۲-۲) تعریف خدمت                        |
| ۱۵ | ..... (۳-۲) خدمت در بازار کالا و خدمات        |
| ۱۵ | ..... (۴-۲) تفاوت خدمات                       |
| ۱۶ | ..... (۵-۲) ویژگی های خدمات                   |
| ۱۷ | ..... (۶-۲) سازمان های خدماتی                 |
| ۱۸ | ..... (۷-۲) خدمات حمل و نقل                   |
| ۱۹ | ..... (۸-۲) تاریخچه صنعت حمل و نقل            |
| ۲۰ | ..... (۹-۲) مسائل و چالشهای سیستم حمل و نقل   |
| ۲۰ | ..... (۱۰-۲) عناصر اصلی سیستم حمل و نقل       |
| ۲۱ | ..... (۱۱-۲) برنامه ریزی حمل و نقل            |
| ۲۱ | ..... (۱۲-۲) اهمیت حمل و نقل                  |
| ۲۲ | ..... (۱۳-۲) انواع روش های حمل و نقل          |
| ۲۲ | ..... (۱-۱۳-۲) حمل دریایی                     |
| ۲۴ | ..... (۲-۱۳-۲) حمل زمینی                      |
| ۲۴ | ..... (۳-۱۳-۲) حمل هوایی                      |
| ۲۵ | ..... (۱۴-۲) مزایای حمل و نقل دریایی          |
| ۲۵ | ..... (۱۵-۲) نقش های متفاوت حمل و نقل         |
| ۲۶ | ..... (۱۶-۲) فرایند های حوزه حمل و نقل دریایی |
| ۲۶ | ..... (۱-۱۶-۲) فرایند چارترینگ                |
| ۲۷ | ..... (۲-۱۶-۲) انواع اجاره در واحد چارترینگ   |

- ۲۷ ..... (۱-۲-۱۶-۲) اجاره سفری (یک سفر یا سفرهای متوالی)
- ۲۸ ..... (۲-۲-۱۶-۲) اجاره زمانی (کوتاه مدت یا بلند مدت)
- ۲۸ ..... (۳-۲-۱۶-۲) اجاره دريست يا قرارداد اجاره کشتی به صورت لخت

#### بخش دوم: عملکرد

- ۲۹ ..... (۱۷-۲) تعريف عملکرد
- ۳۰ ..... (۱۸-۲) ارزیابی عملکرد
- ۳۱ ..... (۱۹-۲) ضرورت و اهمیت ارزیابی عملکرد
- ۳۲ ..... (۲۰-۲) معیارهای ارزیابی عملکرد مالی شرکتها
- ۳۲ ..... (۱-۲۰-۲) بهای تمام شده
- ۳۴ ..... (۲-۲۰-۲) درآمد
- ۳۵ ..... (۳-۲۰-۲) هزینه ها
- ۳۶ ..... (۲۱-۲) پیشینه تحقیقات انجام شده
- ۳۶ ..... (۱-۲۱-۲) تحقیقات داخلی
- ۳۷ ..... (۲-۲۱-۲) تحقیقات خارجی
- ۴۱ ..... (۲۲-۲) خلاصه فصل و نتیجه گیری

#### فصل سوم: روش تحقیق

- ۴۳ ..... (۱-۳) مقدمه
- ۴۳ ..... (۲-۳) روش تحقیق
- ۴۴ ..... (۳-۳) جامعه و نمونه آماری
- ۴۴ ..... (۴-۳) روش و ابزار گردآوری اطلاعات
- ۴۵ ..... (۵-۳) روش تجزیه و تحلیل داده ها
- ۴۷ ..... (۶-۳) خلاصه فصل

#### فصل چهارم: تجزیه و تحلیل

- ۴۹ ..... (۱-۴) مقدمه
- ۵۰ ..... (۲-۴) یافته های توصیفی
- ۵۰ ..... (۱-۲-۴) متغیر درآمد در قرار دادهای اجاره سفری
- ۵۱ ..... (۲-۲-۴) متغیر درآمد در قرار دادهای اجاره زمانی
- ۵۲ ..... (۳-۲-۴) متغیر بهای تمام شده در قرار دادهای اجاره سفری
- ۵۳ ..... (۴-۲-۴) متغیر بهای تمام شده در قرار دادهای اجاره زمانی
- ۵۴ ..... (۵-۲-۴) متغیر هزینه عمومی-اداری در قرار دادهای اجاره سفری
- ۵۵ ..... (۶-۲-۴) متغیر هزینه عمومی-اداری در قرار دادهای اجاره زمانی
- ۵۶ ..... (۷-۲-۴) متغیر هزینه های مالی در قرار دادهای اجاره سفری
- ۵۷ ..... (۸-۲-۴) متغیر هزینه های مالی در قرار دادهای اجاره زمانی

|    |                                                                                                            |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ۵۸ | ..... بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها                                                                       |
| ۵۹ | ..... (۴-۴)آزمون فرضیه های تحقیق:                                                                          |
|    | ..... فرضیه اول: بین قراردادهای اجاره سفری و قراردادهای اجاره زمانی شرکتهای کشتیرانی از لحاظ درآمد تفاوت   |
| ۵۹ | ..... معنی دار وجود دارد                                                                                   |
|    | ..... فرضیه دوم: بین قراردادهای اجاره سفری و قراردادهای اجاره زمانی شرکتهای کشتیرانی از لحاظ بهای تمام شده |
| ۶۰ | ..... تفاوت معنی دار وجود دارد                                                                             |
|    | ..... فرضیه سوم: بین قراردادهای اجاره سفری و قراردادهای اجاره زمانی شرکتهای کشتیرانی از لحاظ هزینه های     |
| ۶۲ | ..... عمومی اداری تفاوت معنی دار وجود دارد                                                                 |
|    | ..... فرضیه چهارم: بین قراردادهای اجاره سفری و قراردادهای اجاره زمانی شرکتهای کشتیرانی از لحاظ هزینه های   |
| ۶۳ | ..... مالی تفاوت معنی دار وجود دارد                                                                        |
| ۶۴ | ..... (۵-۴) خلاصه فصل                                                                                      |
|    | <b>فصل پنجم: نتیجه گیری</b>                                                                                |
| ۶۶ | ..... (۱-۵) مقدمه                                                                                          |
| ۶۶ | ..... (۲-۵) نتایج آمار توصیفی                                                                              |
| ۶۶ | ..... (۱-۲-۵) یافته های توصیفی                                                                             |
| ۶۸ | ..... (۳-۵) آمار استنباطی ...                                                                              |
| ۶۸ | ..... بررسی فرضیه اول                                                                                      |
| ۶۸ | ..... بررسی فرضیه دوم                                                                                      |
| ۶۸ | ..... بررسی فرضیه سوم                                                                                      |
| ۶۹ | ..... بررسی فرضیه چهارم                                                                                    |
| ۶۹ | ..... (۴-۵) پیشنهادات پژوهش                                                                                |
| ۶۹ | ..... (الف) پیشنهادات بر اساس یافته های پژوهش (پیشنهادات اجرایی)                                           |
| ۷۲ | ..... (ب) پیشنهادات برای تحقیقات آتی                                                                       |
| ۷۳ | ..... (۵-۵) محدودیتهای پژوهش                                                                               |
| ۷۴ | ..... منابع                                                                                                |
| ۷۹ | ..... پیوست                                                                                                |

## فهرست جداول

| صفحه | عنوان                                                                                            |
|------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ۵۰   | جدول (۱-۴) توصیف متغیر درآمد در قرار دادهای اجاره سفری ۱۳۸۳-۱۳۹۲                                 |
| ۵۱   | جدول (۲-۴) توصیف متغیر درآمد در قرار دادهای اجاره زمانی ۱۳۸۳-۱۳۹۲                                |
| ۵۲   | جدول (۳-۴) توصیف متغیر بهای تمام شده در قرار دادهای اجاره سفری ۱۳۸۳-۱۳۹۲                         |
| ۵۳   | جدول (۴-۴) توصیف متغیر هزینه بهای تمام شده در قرار دادهای اجاره زمانی ۱۳۸۳-۱۳۹۲                  |
| ۵۴   | جدول (۵-۴) توصیف متغیر هزینه عمومی-اداری در قرار دادهای اجاره سفری ۱۳۸۳-۱۳۹۲                     |
| ۵۵   | جدول (۶-۴) توصیف متغیر هزینه عمومی-اداری در قرار دادهای اجاره زمانی ۱۳۸۳-۱۳۹۲                    |
| ۵۶   | جدول (۷-۴) توصیف متغیر هزینه های مالی در قرار دادهای اجاره سفری ۱۳۸۳-۱۳۹۲                        |
| ۵۷   | جدول (۸-۴) توصیف متغیر هزینه های مالی در قرار دادهای اجاره زمانی ۱۳۸۳-۱۳۹۲                       |
| ۵۸   | جدول (۹-۴) نتایج آزمون کولموگراف-اسمیرنوف                                                        |
| ۵۹   | جدول (۱۰-۴) نتایج آزمون ویلکاکسون- مقایسه درآمد در قراردادهای اجاره سفری و زمانی                 |
| ۶۰   | جدول (۱۱-۴) نتایج آزمون ویلکاکسون- مقایسه بهای تمام شده در قراردادهای اجاره سفری و زمانی         |
| ۶۲   | جدول (۱۲-۴) نتایج آزمون ویلکاکسون- مقایسه هزینه های عمومی-اداری در قراردادهای اجاره سفری و زمانی |
| ۶۳   | جدول (۱۳-۴) نتایج آزمون ویلکاکسون- مقایسه هزینه های مالی در قراردادهای اجاره سفری و زمانی        |



## فهرست نمودارها

| صفحه | عنوان                                                                             |
|------|-----------------------------------------------------------------------------------|
| ۵۰   | نمودار (۱-۴) توصیف متغیر درآمد در قرار دادهای اجاره سفری ۱۳۸۳-۱۳۹۲                |
| ۵۱   | نمودار (۲-۴) توصیف متغیر درآمد در قرار دادهای اجاره زمانی ۱۳۸۳-۱۳۹۲               |
| ۵۲   | نمودار (۳-۴) توصیف متغیر بهای تمام شده در قرار دادهای اجاره سفری ۱۳۸۳-۱۳۹۲        |
| ۵۳   | نمودار (۴-۴) توصیف متغیر هزینه بهای تمام شده در قرار دادهای اجاره زمانی ۱۳۸۳-۱۳۹۲ |
| ۵۴   | نمودار (۵-۴) توصیف متغیر هزینه عمومی-اداری در قرار دادهای اجاره سفری ۱۳۸۳-۱۳۹۲    |
| ۵۵   | نمودار (۶-۴) توصیف متغیر هزینه عمومی-اداری در قرار دادهای اجاره زمانی ۱۳۸۳-۱۳۹۲   |
| ۵۶   | نمودار (۷-۴) توصیف متغیر هزینه های مالی در قرار دادهای اجاره سفری ۱۳۸۳-۱۳۹۲       |
| ۵۷   | نمودار (۸-۴) توصیف متغیر هزینه های مالی در قرار دادهای اجاره زمانی ۱۳۸۳-۱۳۹۲      |

مطالعه تطبیقی عملکرد مالی قراردادهای اجاره سفری و اجاره زمانی کشتی ها در شرکتهای کشتیرانی ایرانی

حامد غفوری

هدف این پژوهش بررسی عملکرد مالی شرکتهای کشتیرانی ایرانی و مقایسه آنها با هم در راستای ایجاد انگیزه و فرصت لازم برای ارتقاء عملکرد شرکتهای کشتیرانی ایرانی است. روش تحقیق حاضر، از نظر هدف، کاربردی بوده و بر حسب روش، تحقیقی توصیفی است که با به کارگیری روش پیمایشی داده های مورد نیاز از صورتهای مالی و اسناد حسابداری جمع آوری شده است. جامعه آماری این پژوهش را شرکتهای کشتیرانی فعال در صنعت حمل و نقل کشور تشکیل می دهند که از بین آنها ۱۵ شرکت به روش حذفی سیستماتیک به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. با توجه به اینکه عملکرد مالی این شرکتها در قالب دو نوع قرارداد اجاره سفری و اجاره زمانی ثبت می گردد، مقایسه این دو نوع قرارداد در شرکتهای کشتیرانی ملاک ارزیابی عملکردشان قرار گرفت. بدین ترتیب داده های جمع آوری شده از طریق نرم افزار Spss و آزمون ویلکاکسون مورد بررسی قرار گرفت. یافته های پژوهش حاکی از تفاوت معنادار دو نوع قرارداد اجاره سفری و زمانی از لحاظ درآمد و بهای تمام شده هزینه های عمومی و هزینه های مالی بوده است.

**کلید واژه:** عملکرد مالی، قرارداد اجاره سفری، قرارداد اجاره زمانی، شرکتهای کشتیرانی ایرانی

**Abstract:**

**Comparative Study of Financial performance of ships' Voyage Charter and Time Charter contracts in Iranian shipping Companies**

**Hamed Ghafoori**

The aim of this study was to evaluate the financial performance of Iran's shipping companies and comparing them with each other in order to create incentives and opportunity to enhance and improve Iranian shipping companies' performance. Based on goal, this research is applied and descriptive based on method, which collected the needed data by the use of survey method from the financial statements and accounting records. The active shipping companies in Iran transport industry were selected as the population of this study and 15 of them as the sample.

As the company's financial performance records in terms of two groups of contract called Voyage Charter and Time Charter, so those two kind of contracts were chosen as performance evaluation criteria. Then the collected data were examined using SPSS and wilcoxon test. The findings showed that there was a significant difference between the Voyage Charter and Time Charter contracts.

**Keywords:** financial performance, Voyage Charter and Time Charter, Iran's shipping companies

## فصل اول: کلیات تحقیق

## ۱-۱) مقدمه

همه سازمان ها، چه دولتی و چه خصوصی، برای توسعه، رشد و پایداری در عرصه رقابتی امروز، به ارزیابی عملکرد اثربخش نیاز دارند (عرب مازار و همکاران، ۱۳۸۸). بهبود مستمر عملکرد سازمانها، نیروی عظیم هم‌افزایی<sup>۱</sup> ایجاد می‌کند که این نیروها می‌تواند پشتیبان برنامه رشد و توسعه و ایجاد فرصتهای تعالی سازمانی شود. دولتها و سازمانها و مؤسسات تلاش جلو برنده‌ای را در این مورد اعمال می‌کنند. بدون بررسی و کسب آگاهی از میزان پیشرفت و دستیابی به اهداف و بدون شناسایی چالشهای پیش روی سازمان و کسب بازخور و اطلاع از میزان اجرا سیاستهای تدوین شده و شناسایی مواردی که به بهبود جدی نیاز دارند، بهبود مستمر عملکرد میسر نخواهد شد. تمامی موارد مذکور بدون اندازه گیری و ارزیابی عملکرد امکان پذیر نیست. از این رو استفاده از ابزار مناسب و داشتن مقیاس عملکردی در صنایع مختلف و صنعت مشابه این امکان را برای آنها فراهم می‌کند که موقعیت عملکردی خود را در مقایسه با دامنه عملکرد دیگر رقبا در داخل و یا خارج کشور بدانند (معنوی زاده و همکاران، ۱۳۸۵).

از این رو پژوهش حاضر تلاش دارد با بررسی عملکرد مالی شرکتهای کشتیرانی فعال در صنعت حمل و نقل دریایی ایران بپردازد. در این راستا در فصل پیشه رو ابتدا به بیان مسئله تحقیق، سپس به ضرورت و اهمیت، اهداف، تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها پرداخته شده و در نهایت قلمرو تحقیق معرفی شده اند.

---

<sup>۱</sup> Synergy

## ۲-۱) بیان مسأله پژوهش

امروزه حمل و نقل یکی از اجزاء مهم اقتصاد ملی محسوب می گردد و بدلیل داشتن نقش زیربنایی تأثیر فراوانی بر فرآیند رشد اقتصادی کشور دارد. این بخش دربرگیرنده فعالیتهایی است که به شکلی گسترده در تمامی زمینه های تولید، توزیع و مصرف کالا و خدمات جریان داشته و در مجموعه فعالیتهای اقتصادی نقش غیرقابل انکاری برعهده دارد؛ لذا کاهش هزینه حمل و نقل و بالتبع کاهش هزینه عرضه کالای تولیدی به بازارهای مصرف نقش زیادی در توان رقابت و گسترش سایر بخشهای اقتصاد از جمله صنعت و نهایتاً اقتصاد ملی دارد، در بین انواع کانالهای حمل و نقل، به وضوح، حمل و نقل دریایی یکی از پر اهمیت ترین روش های حمل مورد استفاده در سطح جهان بوده و نقش عمده ای در گسترش و تسهیل تجارت جهانی داشته است؛ بطوریکه حدود ۹۵٪ کل کالاهای دنیا در تجارت بین الملل توسط حمل و نقل دریایی حمل می-شود (غفاری نسب، ۱۳۹۲). بطوریکه از آن تحت عنوان حلقه های ویژه در زنجیره اقتصاد بازار یاد می شود (ودادی، ۱۳۹۲) و نسبت به حمل و نقل هوایی و زمینی علی الخصوص برای کشورهای سواحل دریاها دارای مزایایی بسیاری است (محمدی نسب و همکاران، ۱۳۹۱).

اما با وجود اهمیت مقوله حمل و نقل در پشتیبانی از تولید و تجارت داخلی و خارجی کشور، آمارها نشان می دهند که حمل و نقل دریایی هنوز جایگاه مطلوب خود را در کشور در مقایسه با سایر کشورهای دریایی دنیا نیافته است (غفاری نسب، ۱۳۹۲).

در این راستا ضمن شناسایی موانع و چالشهای موجود، ارزیابی عملکرد شرکتهای فعال در زمینه حمل و نقل دریایی نیز می تواند راهنمای عمل مطلوبی جهت بهبود عملکرد و رسیدن به وضعیت مطلوب قرار بگیرد. چرا که لازمه موفقیت هر سازمان در گرو عملکرد مناسب آن سازمان می باشد. لذا ارزیابی عملکرد گذشته نقش بسزایی در ایجاد تصویر مناسبتری از شرایط مورد انتظار آتی خواهد داشت.

بنابراین شناسایی عواملی که عملکرد مالی شرکت ها را تحت تاثیر قرار می دهد از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد. از این رو با توجه به اهمیت موضوع و همچنین اذعان به این امر که شرکت ها و سازمانها برای پیشرفت در دنیای رقابتی امروز به بهبود مستمر عملکرد نیاز دارند (بزاز جزایری، ۱۳۸۷: ۱۷) این پژوهش درصدد برآمده تا با بررسی عملکرد مالی شرکتهای کشتیرانی ایرانی و مقایسه آنها با هم انگیزه و فرصت لازم را برای ارتقاء عملکرد در آنها فراهم نماید. در این راستا از آنجائیکه نوع قرارداد بر عملکرد مالی شرکت های کشتیرانی تاثیر بسزایی دارد، و همچنین با توجه به اینکه عملکرد مالی این شرکتها در قالب دو نوع قرارداد اجاره سفری و اجاره زمانی ثبت می گردد، مقایسه این دو نوع قرارداد در شرکتهای کشتیرانی ملاک ارزیابی عملکردشان و پاسخگویی به سوال اصلی پژوهش مبنی بر اینکه " آیا بین عملکرد

مالی شرکتهای کشتیرانی ایرانی حاصل از دو نوع قرارداد اجاره سفری و زمانی از لحاظ درآمد، هزینه بهای تمام شده، هزینه عمومی-اداری و هزینه های مالی تفاوت معنی داری وجود دارد؟" قرار گرفته است.

### ۳-۱) ضرورت انجام پژوهش

سازمانها برای حفظ حیات خود و پیشرفت در دنیای رقابتی امروز به بهبود مستمر عملکرد نیاز دارند (بزاز جزایری، ۱۳۸۷: ۱۷). عملکرد را می توان نتایج قابل اندازه گیری تصمیمات و اقدامات سازمان دانست که نشان دهنده میزان موفقیت و دستاوردهای کسب شده است (عالم تبریز و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۸۷). اما این سؤال که چرا بعضی از شرکتهای خدماتی نمی توانند عملکرد بهتری نسبت به سایر شرکت ها داشته باشند، توجه بسیاری از محققین را به خود جلب کرده است. از این رو انجام مطالعات گسترده با هدف مقایسه عملکرد شرکتهای و سازمانهای فعال در یک صنعت مشترک می تواند راهنمای عمل مناسبی برای شرکتهای ناموفق یا با موفقیت کمتر از سایرین محسوب گردد. چرا که دستیابی به عملکرد مالی برتر یکی از موضوعات مورد علاقه شرکت ها است (حاجی پور و کرد، ۱۳۹۰). بهبود مستمر عملکرد سازمانها، نیروی عظیم هم افزایی ایجاد می کند که این نیروها می تواند پشتیبان برنامه رشد و توسعه و ایجاد فرصت های تعالی سازمانی شود. دولت ها و سازمانها و مؤسسات تلاش جلو برندهای را در این مورد اعمال می کنند. بدون بررسی و کسب آگاهی از میزان پیشرفت و دستیابی به اهداف و بدون شناسایی چالش های پیش روی سازمان و کسب بازخور و اطلاع از میزان اجرای سیاست های تدوین شده و شناسایی مواردی که به بهبود جدی نیاز دارند، بهبود مستمر عملکرد میسر نخواهد شد. تمامی موارد مذکور بدون اندازه گیری و ارزیابی امکان پذیر نیست (میرسپاسی، ۱۳۸۷: ۷۷).

ارزیابی و اندازه گیری عملکرد بازخورد لازم را در موارد زیر ارائه می کند:

- ۱- با پیگیری میزان پیشرفت در جهت اهداف تعیین شده مشخص می شود که آیا سیاست های تدوین شده به صورت موفقیت آمیزی به اجرا در آمده اند یا خیر.
- ۲- با اندازه گیری نتایج مورد انتظار سازمانی و همچنین ارزیابی و اندازه گیری و رضایت کارکنان و مشتری ها مشخص می شود آیا سیاستها به طور صحیح تدوین شده اند یا خیر.
- ۳- ارزیابی و اندازه گیری عملکرد امکان شناسایی زمینه هایی که مدیریت باید توجه بیشتری به آنها بنماید را میسر می سازد و به شناسایی فرصت ها و محدودیت ها کمک می کند.
- ۴- ارزیابی عملکرد باعث ایجاد اطلاعات برای مدیران در تصمیم گیری های مدیریتی خواهد بود. چرا که بخش زیادی از اطلاعات لازم برای تصمیم گیری های مدیریتی از طریق اندازه گیری و ارزیابی سیستم عملکرد فراهم می آید.

هر تلاشی که به منظور دستیابی به موفقیت صورت می‌گیرد باید دارای چارچوبی باشد و بهبود عملکرد سازمانی باید بر آگاهی فرآیندی باشد که «چرخه عملکرد» نامیده می‌شود. هر برنامه بهبود عملکرد سازمانی باید از اندازه‌گیری عملکرد و بعدارزیابی عملکرد شروع نماید (الهی، ۱۳۷۸، ۵۲). هر سازمانی به منظور آگاهی از میزان مطلوبیت و مرغوبیت فعالیت های خود، به ویژه در محیط های پیچیده و پویا، نیاز مبرم به نظام ارزیابی دارد. از سوی دیگر فقدان نظام ارزیابی و کنترل در یک سیستم به معنای عدم برقراری ارتباط با محیط درون و برون سازمانی تلقی می‌گردد که پیامد آن، کاهلت و سرانجام، مرگ سازمان است. ممکن است بروز پدیده ی مرگ سازمانی به علت عدم وقوع یک باره آن از سوی مدیران عالی سازمان ها، احساس نشود. از این رو مطالعات نشان می دهد فقدان نظام کسب بازخورد، امکان انجام اصلاحات لازم برای رشد، توسعه و بهبود فعالیت های سازمان را غیر ممکن می نماید. سرانجام این پدیده، مرگ سازمانی است. (گیوریان و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۲). تجربه نشان می دهد ارزیابی عملکرد بخش های مختلف شرکت ها با اندازه های گوناگون و گسترش این ارزیابی، تأثیر به سزایی بر کارایی، نوآوری، عملکرد، رضایت و موفقیت دارد. هنگامی که یک سازمان نتواند نگاهی به خود بیندازد و نتواند ارزیابی مناسبی داشته باشد از آنچه در سازمان به درستی پیش می رود و آنچه به درستی پیش نمی رود. خواهد دید که در حال حرکت به سوی کهنگی است. در واقع سازمان ها همواره علاقه دارند ارزیابی کنند که «چگونه هستند» زیرا تصور می شود که اگر بدانیم چگونه ایم؟ بهتر می توانیم برای آینده برنامه ریزی و تصمیم گیری کنیم که چگونه باشیم؟ (حسینی، ۱۳۸۸: ۶۵). در واقع مقوله ی ارزیابی عملکرد توجه به «باید» و «هست» است. با استفاده از ارزیابی است که می توان به شکاف میان عملکرد و هدف دست یافت. در هر سازمانی، مجموعه فعالیت ها و عواملی هستند که در ارتباط با یکدیگر و محیط، عملکرد نهایی آن را می سازند. پس این مجموعه ها باید مورد سنجش قرار گیرند تا بتوان نسبت به آن آگاهی یافت. البته این امر از آنجا ناشی می شود که در دنیای پر رقابت امروزی تنها شرط بقاء و حضور در عرصه ی فعالیت ها، صحت عمل و برخورداری از کارایی و اثر بخشی است و اینها به دست نمی آید مگر با برنامه ریزی، نظارت، کنترل و ارزیابی مستمر فعالیت ها (گیوریان و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۳). یکی از شاخص های عملکرد، سازمان ها و شرکت ها سنجش شاخص عملکرد مالی شرکت هاست که می تواند برای سیاستگذاری ها و برنامه ریزی های آتی شرکتها بسیار مفید باشد و شرکتها با سنجش آن می توانند نقاط ضعف و قوت خود را شناسایی کنند و در جهت کاهش نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت خود برآیند که این مهم می تواند مزیت رقابتی برای شرکتها محسوب شود.



#### ۴-۱) اهداف تحقیق

##### هدف اصلی

- مطالعه تطبیقی عملکرد مالی قراردادهای اجاره سفری و اجاره زمانی کشتی ها در شرکت کشتیرانی ایرانی

##### اهداف فرعی

- سنجش تفاوت بین قراردادهای اجاره سفری و قراردادهای اجاره زمانی شرکتهای کشتیرانی ایرانی از لحاظ درآمد
- سنجش تفاوت بین قراردادهای اجاره سفری و قراردادهای اجاره زمانی شرکتهای کشتیرانی ایرانی از لحاظ بهای تمام شده
- سنجش تفاوت بین قراردادهای اجاره سفری و قراردادهای اجاره زمانی شرکتهای کشتیرانی ایرانی از لحاظ هزینه های عمومی - اداری
- سنجش تفاوت بین قراردادهای اجاره سفری و قراردادهای اجاره زمانی شرکتهای کشتیرانی ایرانی از لحاظ هزینه های مالی

۵-۱) فرضیات تحقیق

- بین قراردادهای اجاره سفری و قراردادهای اجاره زمانی شرکتهای کشتیرانی ایرانی از لحاظ درآمد تفاوت معنی دار وجود دارد.
- بین قراردادهای اجاره سفری و قراردادهای اجاره زمانی شرکتهای کشتیرانی ایرانی از لحاظ بهای تمام شده تفاوت معنی دار وجود دارد.
- بین قراردادهای اجاره سفری و قراردادهای اجاره زمانی شرکتهای کشتیرانی ایرانی از لحاظ هزینه های اداری - عمومی تفاوت معنی دار وجود دارد.
- بین قراردادهای اجاره سفری و قراردادهای اجاره زمانی شرکتهای کشتیرانی ایرانی از لحاظ هزینه های مالی تفاوت معنی دار وجود دارد.

۶-۱) قلمرو تحقیق (زمانی، مکانی، موضوعی)

۱-۶-۱) قلمرو موضوعی تحقیق

این پژوهش عملکرد مالی کشتیهای اجاره سفری و اجاره زمانی در شرکتهای کشتیرانی ایرانی را مورد بررسی قرار می دهد.

۱-۶-۲) قلمرو مکانی

جامعه آماری این تحقیق کل شرکت های کشتیرانی ایرانی می باشد که از ابتدای سال ۱۳۸۳ لغایت ۱۳۹۲ فعال بوده اند.

۱-۶-۳) قلمرو زمانی تحقیق

دوره زمانی تحقیق ۱۰ ساله و از سال ۱۳۸۳ لغایت ۱۳۹۲ می باشد.

## ۷-۱) تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای پژوهش

✓ قراردادهای اجاره سفری<sup>۲</sup>

تعریف مفهومی: اجاره کشتی عقدی است که به موجب آن مالک کشتی در برابر اجاره بهای معین، بهره برداری از یک کشتی (منافع یک کشتی) در یک مدت معین یا برای یک یا چند سفر معین بین بنادر مشخص را بمنظور حمل کالا یا مسافر به مستأجر واگذار می کنند. قرارداد اجاره گونه های مختلفی دارد که از جمله آنها قرارداد اجاره سفری است که در آن مدیریت های بازرگانی و دریانوردی علیرغم واگذاری کشتی در اختیار مالک کشتی باقی ماند (محمدزاده، ۱۳۸۶).  
تعریف عملیاتی: در این پژوهش قراردادهای اجاره سفری، از صورتهای مالی ۱۵ کشتی فعال در صنعت حمل و نقل دریایی کشور در فاصله سالهای ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۲ جمع آوری گردیده است.

✓ قراردادهای اجاره زمانی<sup>۳</sup>

تعریف مفهومی: نوع دیگری از قرارداد اجاره کشتی است که در آن تنها مدیریت بازرگانی به مستأجر واگذار می شود (محمدزاده، ۱۳۸۶).

تعریف عملیاتی: در این پژوهش قراردادهای اجاره زمانی، از صورتهای مالی ۱۵ کشتی فعال در صنعت حمل و نقل دریایی کشور در فاصله سالهای ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۲ جمع آوری گردیده است.

## ✓ درآمد

تعریف مفهومی : درآمد مقدار پولی است که تولیدکنندگان با فروش محصولات یا خدمات خود به دست می آورند. هنگامی که یک موسسه، خدماتی برای دیگران انجام دهد و یا کالایی به آنان تحویل دهد، در ازای آن مبلغی از ایشان دریافت می نماید یا معادل آن مبلغ از ایشان طلب کار می شود، و یا از ایشان سند (چک، سفته و ...) دریافت

<sup>2</sup> Voyage Charter

<sup>3</sup> Time Charter

می‌کند. تمام این موارد موجب افزایش دارایی شرکت می‌گردد و چنین افزایش در دارایی، درآمد خوانده می‌شود (بهکیش، ۱۳۸۱).

تعریف عملیاتی: منظور از درآمد در این پژوهش درآمد حاصل از ارائه خدمات در هر یک از قراردادهای اجاره سفری و زمانی مندرج در صورتهای سودوزیان هر یک از ۱۵ کشتی فعال در صنعت حمل و نقل دریایی کشور است که از صورتهای مالی آنها در فاصله سالهای ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۲ جمع آوری گردیده است.

✓ بهای تمام شده

تعریف مفهومی: منافع از دست رفته مؤسسه می‌باشند که جهت تحصیل کالا و خدمات مورد نیاز است منابع از دست رفته با ارقام ریالی اندازه گیری می‌شوند و به صورت کاهش در دارایی‌ها یا افزایش در بدهی‌ها نشان داده می‌شوند. صرف این منابع و وقوع بهای تمام شده برای کسب منفعت در آینده می‌باشند (بهکیش، ۱۳۸۱).

تعریف عملیاتی: منظور از بهای تمام شده در این پژوهش مجموع شاخصهای هزینه‌ای مربوط به نگهداری و تعمیرات، سوخت مصرفی و عوارض بندری، استهلاک و بیمه کشتی و حقوق پرسنل در هر یک از قراردادهای اجاره سفری و زمانی می‌باشد که در صورتهای سود و زیان سالانه و صورتهای مالی هر یک از ۱۵ کشتی فعال در صنعت حمل و نقل دریایی در فاصله سالهای ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۲ درج گردیده است.

✓ هزینه اداری و عمومی:

**تعریف مفهومی:** آن دسته از هزینه‌هایی که به اداره امور مؤسسه بوده و ارتباطی به عملیات فروش ندارند، هزینه‌های عمومی-اداری گفته می‌شود (بهکیش، ۱۳۸۱).

تعریف عملیاتی: منظور از هزینه اداری-عمومی در این پژوهش سهم هر فرزند شناور از هزینه‌های صورت گرفته در دفتر مرکزی بابت اداره شرکت‌های مرتبط به آنهاست که از دفاتر حسابداری و صورتهای مالی هر یک از ۱۵ کشتی فعال در صنعت حمل و نقل دریایی به تفکیک قراردادهای اجاره سفری و زمانی در فاصله سالهای ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۲ استخراج گردیده است.